

Biblijska teologija 1
amdg.eu/fer-bt1
biblijska.teologija@gmail.com

Biblijski kanon

Kozmos i anthropos

Sveto pismo tijekom vjekova

Stvaranje svijeta i čovjeka na početku

Biblije

Stari i Novi zavjet

■ Savez na Sinaju (Izl – Br)

□ “krv *saveza*” (Izl 24,8)

■ Isus:

□ “Ova je čaša *novi savez* u mojoj krvi”
(1 Kor 11,25=Lk 22,20)

■ “novi savez” (Jr 31,31) ⇔ “stari zavjet” (2 Kor 3,14)

□ “ovo je moja krv, krv *saveza*” (Mt 26,28)

□ “ovo je moja krv *saveza*” (Mk 14,24)

■ Poslanica Hebrejima:

“novi savez” (8,13) – “prvi savez” (9,15)

Kanon

- **κανών** – mjera:
    - ustaljeni popis i raspored
  - **Suvremeni kanon SZ:**
  - **Petoknjižje**
  - **i *Povijesne* knjige:**
    - Jš do 2 Mak
  - ***Mudrosne* knjige:**
    - Job do Sir
    - Psalmi
  - ***Proročke* knjige:**
    - Iz do Mal
-
- **NZ**
  - **Evandjelja i Djela**
  - = **povijest**
  - **Poslanice**
(Pavlove + katoličke)
  - = **mudrost**
  - **Otkrivenje**
  - = **proroci**

Hebrejska Biblija (HB)

- „*proto-kanon*“ – prvi, 3 dijela
- תורה – *Tôrâ* = Zakon (Pouka)
  - Pisac, svrha u **Izl 24,12?**
  - Bog, za *pouku* (glagol ירה *jārâ*)
- נביאים – *Ne^ebi'îm* = Proroci
  - Od Jš do Mal
- כתובים – *Ke^etubîm* = Spisi
  - Rut, “mudrosne”, Dn, Ljet
- → TaNaK – opis od? do?
  - Od stvaranja (**Post 1s**)
  - do novog stvaranja (npr. **Iz 66**)
  - tj. posljednjih vremena (npr. Dn 12)

[JewishEncyclopedia.com](http://www.jewishencyclopedia.com)

Septuaginta

- **70=LXX =“deutero-kanon”**
  - Grčki kanon, Grč. Biblija
  - Prijevod svetih knjiga
  - Nakon Aleksandra Velikoga, za vjernike
- **Nov jezik: prijevod na grčki**
- **Nov raspored (“logički” i kronološki)**
  - Prošlost, sadašnjost, budućnost
  - Npr. **Rut 1,1**
- **Nove knjige: 7 knjiga**
  - Tob, Jdt, 1 i 2 Mak, Mudr, Sir, Bar
  - + dodatci u Dn i Est
- **Teološki naglasci (svetost, David i hram...)**

ΓΕΝΕΣΙΣ.

Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἄβρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου· καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐτεφεύρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀπὸ μέσον τοῦ φωτός, καὶ ἀπὸ μέσον τοῦ σκότους. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, γενηθήτω στερίωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος· καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀπὸ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερίωμα· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀπὸ μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στεριώματος, καὶ ἀπὸ μέσον τοῦ ὕδατος, τοῦ ἐπάνω τοῦ στεριώματος. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερίωμα οὐρανόν· καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.

Novi zavjet (grčki)

- **Evandelja**
- **Sinoptička: Mt, Mk, Lk**
  - *Zajedničko gledanje na tijek Isusova života (jedan put u Jeruzalem)*
- **Djela apostolska (Dj)**
- = povijest
- **Poslanice**
  - **Pavlove: 7 + pavlovskih 7**
  - **Katoličke (sveopće): Jak, 1 i 2 Pt, 1, 2 i 3 Iv, Jd**
- = mudrost

- **Otkrivenje (Otk)**
- = proroštvo

Biblijski jezici

- Stari zavjet: **hebrejski**
- **aramejski**: Dn (2,4b-7,28) i Ezer (4,8-6,18; 7,12-26)
- **grčki**: 7 “deuterokanonskih” i dodatci Dn 3,24-90 + 13.14 i Est
  - KS: *kurziv*, Šarić: A, B, C, D...
- Novi zavjet: **grčki**
- **prijevodi**:
  - LXX – grčki (2. st. pr. Kr.)
  - **Vulgata** (Vg.):
novi jezik: **latinski** + Novi zavjet
    - Sv. Jeronim (kraj 4. st.),
    - redakcija i prijevod

Svečana Biblija zagrebačke katedrale, XIV. st.

“Rukopisi”

- *Apografi* – prijepisi
- hebrejski (SZ): Codex Leningradensis (11. st.)
  - Aleppo Codex (930. g)
<http://aleppocodex.org>
- Grčki (SZ + NZ):
  - Vatikanski (B) (4. st.)
  - Sinajski (S)
- Od 1947. Kumran
  - 1. st. pr. Kr.
  - Vjerno sačuvani tekstovi
- Hrvatski na internetu:
  - <http://biblija.ks.hr/>
  - <http://www.intratext.com/IXT/SCR0002>

Kozmos i anthropos

Stvaranje svijeta i čovjeka u Post 1s

Post 1,1-2,4a
makrokozmos

Post 2,4b-25
mikrokozmos

Divno ime (Ps 8)

intro: E H7 E H7

O ka - ko je div - no, Bo - že naš po
ze - mlji svoj tvo - je i - me

O ka - ko je div - no, Bo - že naš po
ze - mlji svoj tvo - je i - me

1st H7

Podrijetlo svijeta

Lucas Cranach,
Stvaranje 1534

- “neka bude” → “i bi” (Post 1,3.9.11):
- svjetlo (3), vode skupljene (9), zelenilo (11)
  - 6x “i reče Bog” → “i bi tako”
- **Bog stvara: בָּרָא *bārá'* – Božje djelovanje**
Post 1,1; 2,4; 1,21; 1,27; 2,3
  - nebo i zemlja (1,1; 2,4)
  - morske životinje i ptice (1,21)
  - čovjek (3x 1,27);
  - “sve” (2,3)
- **Bog daje ime: Post 1,5.8.10; 5,2**
  - dan i noć (1); nebesa (5); kopno i more (10) (*šābat* – stati),
čovjek (5,2)
- **Bog blagoslivlja: 1,22.28; 2,3**
  - Ribe (22); čovjek (28); sedmi dan (2,3)
- **sedmi dan:**
  - Božji odmor (šābat – stati),
sve dovršeno (2,2)
  - blagoslovljen (3)
  - posvećen (3)

Stvorenje s povjerenjem

- **שבע** *šb'* –
“prisegnuti” *nišba'* – “sedam” *šib'â*
- **Dani: Post 1,2-5.6-8.9-13.14-19.
20-23.24-31; 2,1-4**
- **Refleksija i procjena:**
  - “i vidje” – “dobro je” טוב *tôb* u
  - **Post 1,4.10.12.18.21.25.31** Na što se odnosi?
  - Svjetlost; kopno i more; zelenilo i drveće; sunce, mjesec i zvijezde; ribe i ptice; kopnene životinje
  - **Zaključak: 1,31**
  - “*jako* dobro” – “sve” (v31)

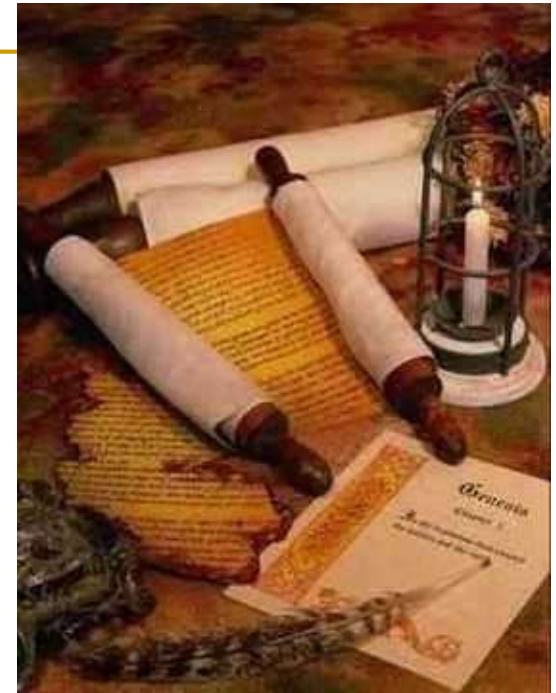
Glagol ברא – 7x

- 1. Bog *stvara* nebo i zemlju (1,1)
- 2. *stvara* morske životinje (1,21)
- 3. *stvara* čovjek na svoju sliku (1,27)
- 4. *stvara* ga na sliku Božju (1,27)
- 5. *stvara* ga kao muško i žensko (1,27)
- 6. Odmara se od svega svojega djela što ga je *stvorio* (2,3)
- 7. Nebo i zemlja su *stvoreni* (2,4).

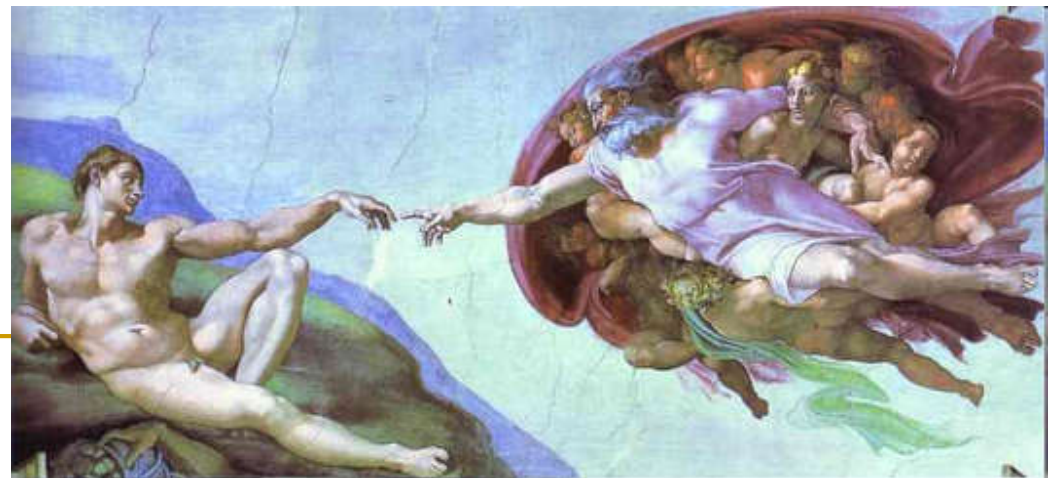
Četiri moguće predaje

- (Ili izvori)
- *jahvistička* (J) – npr. Post 2:
  - slikovitost, antropomorfno o Bogu
  - čovjekov obični život, grešnost
- *elohistička* (E) – ‘*elohîm* Bog, božanstvo
- *deutoronomistička* (D)
  - stil i poruka Pnz (=Deuteronomium)
- *svećenička* (P) – npr. Post 1:
  - red, brojevi, uzvišenost Božja,
  - kult: večer, jutro = večernja i jutarnja žrtva u hramu

Podrijetlo čovjeka

- **Odakle:** stvorenje (Post 1s),
  - **ברא** *bārá'* (3x v27; 3x 5,1s; 6,7)
  - Kao za svemir (1,1.21; 2,3s)
    - u Post ברא ukupno 11x
    - **Kada?** usp. 1,24
  - 6. dan (bića na kopnu)
    - Unutar kozmosa
    - “djelo dovršeno” (2,2);
    - “jako dobro” (1,31)
  - “Načinimo!” (1,26)
  - automotivacija
    - **Od čega** (Post 2,7)?
  - prah + dah
- **Zašto?**
  - **רהד** *radâ* – gospodariti (1,26.28)
    - ⇔ **משל** *mašál* (16s)
  - = **עבד** *'abád* (Post 2,5.15) obrađivati, opsluživati;
  - **שמר** *šāmár* (2,15) čuvati, obdržavati
  - napunite zemlju (1,28) ⇔
  - napunite vode morske (22)

Slika Božja - *jedina*

- צלם אלהים [šélem 'elohîm]
(Post 1,27; 9,6)
  - usp. Izl 20,4; Mk 12,15-17
  - ⇔ “Ne pravi sebi lika!” (Izl 20,4)
  - “Bogu Božje” (Mk 12,17)
  - Bliskost u Post 5,3?
  - Dijete roditelju
- Zajedništvo: načini*mo*! (1,26)
  - → stvori *ih* (v27)
  - Nije dobro da je sam (2,18)
- קרא *qārá'* prozvati:
  - 2,19; 3,20 (usp. 1,5.8.10)
  - sve životinje; Eva

- Čovjek u 1,28; 5,2; 9,1
- Blagoslovljen
- “Ti ćeš biti blagoslov” (12,2)
  - Abraham
- Melkisedek blagoslivlja (14,19)

Plodnost

- Prva zapovijed (Post 1,28)
  - = blagoslov
  - Budite plodni i rastite!
- Metoda u **Iv 15,5?**
- *“Tko ostaje u meni, taj donosi mnogo roda” (Iv 15,5)*
  - *“Ja u njemu”* – slika Božja
- Izabrao sam vas... (**15,16**)
  - Plod koji ostaje
- Obilat rod u **12,24?**
  - Pšenično zrno
- Rast: **Ef 4,13**
  - Savršen čovjek (Ef 4,13)
  - Uzrast punine Kristove (Ef 4,13)

